

e-ISSN 3041-2498

Публічне управління і політика

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Роль України у формуванні нової системи міжнародної безпеки після 2022 року

Юрій В. Михальський ^{1*} ● Олександра З. Кендус ² ●Денис І. Гороховський ³¹ Львівський торговельно-економічний університет (Україна). Завідувач кафедри історії і філософії, канд. іст. наук, доцент.² Львівський торговельно-економічний університет (Україна). Доцент кафедри історії і філософії, канд. філос. наук, доцент.³ Львівський торговельно-економічний університет (Україна). Доцент кафедри історії і філософії, канд. політ. наук, доцент.* Автор-кореспондент, e-mail: myhalski@gmail.com

СТАТТЯ

АНОТАЦІЯ

Дослідницька

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.4.04](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.4.04)

Авторське право

© 2025 авторів

Цей твір
ліцензовано на
умовах Ліцензії
Creative Commons
«Із Зазначенням
Авторства –
Некомерційна 4.0
Міжнародна»
(CC BY-NC 4.0).

З початком війни в Україні в 2022 році світова система безпеки зазнала значних трансформацій. Цей конфлікт не лише став локальним протистоянням, а й викликав глобальні наслідки, що стосуються стабільності міжнародного порядку. Поглиблення напруженості між Росією та західними країнами, а також розширення масштабу агресії, поставили під сумнів ефективність традиційних інструментів міжнародної безпеки, таких як ООН, ОБСЄ та навіть НАТО. В умовах нових викликів важливу роль у реформуванні міжнародної безпеки відіграє Україна, яка стала на передову боротьби за збереження миру та стабільності в Європі та за її межами. Актуальність даного дослідження полягає у необхідності оцінки участі України у зміні архітектури міжнародної безпеки та виявленні її потенціалу для формування нових безпекових механізмів. Метою статті був аналіз основних змін, що сталися в міжнародній системі безпеки після початку війни в Україні в 2022 році, визначення принципів та інститутів міжнародної безпеки, що потребують оновлення, а також оцінка ролі України в реформуванні міжнародних механізмів колективної безпеки. Окремо акцентувалася увага на взаємодії України з НАТО, ЄС та іншими міжнародними організаціями в контексті нових глобальних загроз. Для досягнення поставленої мети використовувалися методи історичного та компаративного аналізу, а також методи системного підходу для оцінки змін у міжнародній безпековій системі. Аналіз документів, що стосуються міжнародної безпеки, а також наукових публікацій щодо розвитку міжнародних організацій у постконфліктний період дозволив оцінити вплив війни на еволюцію безпекових механізмів. Окремо застосовано метод контент-аналізу для вивчення заяв і позицій міжнародних інституцій щодо змін у міжнародній архітектурі безпеки після 2022 року. У результаті дослідження встановлено, що війна в Україні стала поштовхом для значних змін у міжнародній системі безпеки. Аналіз показав, що основні принципи та інститути, такі як колективна безпека, оборонні альянси та механізми миротворчості, потребують адаптації до нових реалій. Україна відіграє ключову роль у цьому процесі, ініціюючи реформи у рамках НАТО та ЄС, активно впливаючи на формування нової політики безпеки та сприяючи зміні стратегій західних країн. Зокрема, вдосконалення колективної безпеки вимагає посилення військових, економічних та дипломатичних зв'язків між державами, а також створення нових форматів співпраці з міжнародними організаціями для протистояння сучасним викликам. Перспективи дослідження спрямовані на подальший аналіз впливу війни в Україні на трансформацію міжнародної безпеки у середньо- та довгостроковій перспективі.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

захист державного суверенітету, стратегічні альянси, система міжнародних санкцій, безпекова політика.

e-ISSN 3041-2498

Public Management and Policy

<https://www.eu-scientists.com/index.php/pmap>

Ukraine's Role in Shaping a New International Security System After 2022

Yuriy Mykhalskyi ^{1*} ● Oleksandra Kendus ² ● Denys Gorokhovskiy ³

¹ Lviv University of Trade and Economics (Ukraine). Head of the Department of History and Philosophy, PhD in History, Associate Professor.

² Lviv University of Trade and Economics (Ukraine). Associate Professor at the Department of History and Philosophy, PhD in Philosophy, Associate Professor.

³ Lviv University of Trade and Economics (Ukraine). Associate Professor at the Department of History and Philosophy, PhD in Political Science, Associate Professor.

* Corresponding Author, e-mail: myhalski@gmail.com

ARTICLE INFO

ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3041-2498/2025.4.04](https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.4.04)

Copyright © 2025
by authors

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution – NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

With the outbreak of the war in Ukraine in 2022, the global security system has undergone significant transformations. This conflict has not only become a local confrontation, but also has caused global consequences regarding the stability of the international order. The deepening tension between Russia and Western countries, as well as the expansion of the scale of aggression, have called into question the effectiveness of traditional international security instruments, such as the UN, the OSCE, and even NATO. In the face of new challenges, Ukraine plays an important role in reforming international security, having become at the forefront of the struggle to preserve peace and stability in Europe and beyond. The relevance of this study lies in the need to assess Ukraine's participation in changing the architecture of international security and identifying its potential for the formation of new security mechanisms. The purpose of the article was to analyze the main changes that have occurred in the international security system after the outbreak of the war in Ukraine in 2022, to identify the principles and institutions of international security that require updating, and to assess Ukraine's role in reforming international collective security mechanisms. Particular attention was paid to Ukraine's interaction with NATO, the EU and other international organizations in the context of new global threats. To achieve this goal, methods of historical and comparative analysis were used, as well as methods of a systemic approach to assess changes in the international security system. Analysis of documents related to international security, as well as scientific publications on the development of international organizations in the post-conflict period, made it possible to assess the impact of the war on the evolution of security mechanisms. The content analysis method was separately applied to study the statements and positions of international institutions on changes in the international security architecture after 2022. The study found that the war in Ukraine was the impetus for significant changes in the international security system. The analysis showed that the basic principles and institutions, such as collective security, defense alliances and peacekeeping mechanisms, need to adapt to new realities. Ukraine plays a key role in this process, initiating reforms within NATO and the EU, actively influencing the formation of a new security policy and contributing to changing the strategies of Western countries. In particular, improving collective security requires strengthening military, economic and diplomatic ties between states, as well as creating new formats of cooperation with international organizations to confront modern challenges. The research prospects are aimed at further analyzing the impact of the war in Ukraine on the transformation of international security in the medium and long term.

KEYWORDS

protection of state sovereignty, strategic alliances, system of international sanctions, security policy.

1. Вступ

Від початку повномасштабної агресії Росії проти України у 2022 році міжнародна система безпеки зазнала кардинальних змін. Агресія стала серйозним викликом для існуючих міжнародних інститутів, таких як Організація Об'єднаних Націй, НАТО та Європейський Союз, а також для концепції колективної безпеки. В умовах глобальної нестабільності, порушення основних принципів міжнародного права та непередбачуваних криз, роль України в процесах забезпечення міжнародної безпеки стала однією з ключових.

Україна, як країна, що стала безпосереднім учасником конфлікту, не лише зіштовхується з військовими та гуманітарними наслідками війни, а й активно формує нові підходи до міжнародної безпеки. Зокрема, питання формування ефективних механізмів захисту державного суверенітету, стратегічних альянсів, удосконалення системи міжнародних санкцій, а також роль України в розбудові системи колективної безпеки після 2022 року набувають надзвичайної актуальності.

Однією з ключових проблем є відсутність єдиного глобального підходу до безпеки, що відображає суперечності між національними інтересами держав та необхідністю забезпечення мирного співіснування. Україна, борючись за свою незалежність та суверенітет, стала символом опору агресії, що змусило міжнародну спільноту переглянути традиційні стратегії безпеки і посилити співпрацю для створення нової, більш ефективної системи міжнародної безпеки. Роль України в цьому процесі стає ключовою, оскільки вона активно взаємодіє з міжнародними партнерами, формуючи нові механізми захисту та протистояння загрозам, що виникають у глобальному контексті.

З огляду на це, необхідно дослідити, як Україна може вплинути на розвиток нової системи міжнародної безпеки, які виклики перед нею стоять і яким чином її роль у глобальних процесах безпеки відобразатиметься в майбутньому.

2. Огляд літературних джерел

Аналіз літератури з теми ролі України у формуванні нової системи міжнародної безпеки після 2022 року виявляє, що наукові дослідження з цієї проблематики набувають все більшої актуальності у світлі геополітичних змін, викликаних агресією Росії проти України. Однак існують певні прогалини в теоретичному осмисленні нових підходів до безпеки, а також у визначенні ролі України в глобальному контексті. Це дослідження має на меті заповнити ці прогалини, зокрема через аналіз політичних, економічних і соціальних аспектів впливу української кризи на систему міжнародної безпеки.

Важливий внесок у розуміння безпекової ситуації України зроблений О. О. Резніковою [1], яка в своїй роботі звертає увагу на стратегічні аспекти безпекового середовища України, зокрема в контексті військового конфлікту з Росією. Авторка підкреслює необхідність трансформації національної стратегії безпеки, яка повинна враховувати нові реалії міжнародної політики, пов'язані з війною. Зазначено, що Україна змушена активно перебудовувати свої зовнішньополітичні та безпекові пріоритети, що відкриває нові можливості для її інтеграції в міжнародну систему безпеки.

Ще один аспект, що потребує додаткового дослідження, - це трансформація міжнародних механізмів безпеки через призму російсько-української війни. О. Буряченко [2] розглядає зміну балансів сил у глобальній безпеці в контексті сучасного конфлікту. Дослідниця акцентує увагу на необхідності реформування міжнародних організацій, таких як ООН і НАТО, для більш ефективного реагування на нові загрози, що виникають, зокрема через агресивну політику Росії. Однак, прогалини в її роботах полягають у недооцінці конкретної ролі України як актора, який активно формує нові механізми міжнародної безпеки.

П. В. Пермінов та А. Є. Валуєв [3] у своїй роботі аналізують сучасні загрози світовій безпеці, зокрема роль НАТО у боротьбі з новими викликами, такими як кібератаки, тероризм і гібридні війни. Однак, хоча автори і розглядають ці аспекти, їхнє дослідження не охоплює повною мірою специфіку взаємодії України з НАТО та іншими міжнародними організаціями після 2022 року, що потребує глибшого аналізу в межах даного дослідження.

Інше важливе дослідження, яке надає цінні настанови щодо безпеки України, представлено С. А. Горовенком [4], який досліджує концепцію «договірної безпеки» як складову

євроатлантичної архітектури безпеки. Автор підкреслює важливість багатосторонніх безпекових угод для забезпечення мирного співіснування в Європі. Тим не менш, деякі аспекти, як-от специфіка української стратегії у контексті цих угод, потребують додаткового осмислення, що робить актуальним дослідження роль України в цих процесах.

О. Я. Лапка та Т. О. Пікуля [5], розглядають місце України в майбутній архітектурі світової безпеки. Дослідження містить загальні прогнози та аналізує роль України в інтеграційних процесах, однак недостатньо розкриває вплив актуальних подій на геополітичну ситуацію, зокрема після початку агресії Росії. Це є важливим напрямом для подальшого дослідження.

Актуальні виклики сучасної системи міжнародної безпеки висвітлені в роботах К. В. Крет, Р. М. Крет та І. В. Вівчара [6], які акцентують увагу на глобальних змінах після війни в Україні. Дослідження дозволяє оцінити вплив української кризи на геополітичні та економічні процеси, однак потребує розширення щодо деталей впливу цих змін на міжнародні відносини та безпеку окремих регіонів.

Нарешті, А. О. Руднєва та Ю. Г. Мальована [7] вивчають роль цифрової дипломатії в забезпеченні національної безпеки України в умовах війни. Це дослідження висвітлює важливість інформаційних технологій у формуванні нової стратегії безпеки, однак більш детальний аналіз політичних та економічних аспектів цього процесу є необхідним для комплексного розуміння нової системи безпеки.

У своїй роботі О. В. Буряченко [8] розглядає формування нової глобальної системи безпеки через призму нових викликів, до яких можна віднести і роль України в цих процесах. Цей напрям є важливим, оскільки в умовах сучасних загроз роль України повинна бути досліджена більш детально, зокрема в контексті її стратегічної значущості на міжнародній арені.

Огляд літератури показує, що існують певні прогалини в дослідженнях щодо ролі України в новій системі міжнародної безпеки, зокрема в аспектах її впливу на міжнародні організації, співпраці з НАТО та іншими державами, а також у визначенні її стратегічних пріоритетів в умовах сучасних загроз. Це дослідження має на меті заповнити ці прогалини, запропонувавши нові підходи до розуміння ролі України в глобальній безпеці.

3. Постановка завдання

Метою статті є аналіз ролі України в процесі формування нової системи міжнародної безпеки після 2022 року, визначення основних викликів та можливостей, що виникають у зв'язку з агресією Росії, а також оцінка внеску України в розвиток міжнародної співпраці з метою забезпечення стабільності та миру на глобальному рівні. Завдання статті: проаналізувати основні зміни в міжнародній системі безпеки, що відбулися після початку війни в Україні в 2022 році; визначити основні принципи та інститути міжнародної безпеки, які потребують оновлення в умовах сучасних загроз; оцінити роль України в реформуванні міжнародних механізмів колективної безпеки, зокрема у взаємодії з НАТО, ЄС та іншими міжнародними організаціями.

4. Методи та матеріали

Для досягнення мети дослідження, що полягає в аналізі ролі України у формуванні нової системи міжнародної безпеки після 2022 року, були застосовані комбіновані методи, які дозволяють комплексно оцінити як теоретичні, так і практичні аспекти цієї проблематики. Обрані методи відповідають науковим вимогам щодо дослідження міжнародної безпеки та специфіки українського контексту в умовах військового конфлікту з Росією.

Одним із основних методів дослідження є аналіз та синтез, що дозволяє здійснити глибоке осмислення наявних теоретичних концепцій, існуючих підходів та практичних результатів у сфері міжнародної безпеки. Аналіз використовується для детального розгляду окремих елементів міжнародної системи безпеки, таких як взаємодія України з міжнародними організаціями (НАТО, ООН, ЄС), а також змін, які відбуваються в системі міжнародних відносин під впливом російсько-української війни. Синтез, у свою чергу, дозволяє об'єднати отримані результати та сформулювати цілісну картину змін в міжнародній безпековій архітектурі, де Україна відіграє важливу роль.

Для оцінки трансформації міжнародної системи безпеки в умовах українського конфлікту використовувався порівняльно-історичний метод. Він дає змогу порівняти сучасний стан міжнародної безпеки з попередніми етапами, враховуючи зміни в глобальних політичних і військових стратегічних орієнтирах. Зокрема, важливими є порівняння до та після 2022 року, коли український конфлікт вплинув на міжнародні відносини, змінюючи стратегії країн і міжнародних організацій. Такий підхід дозволяє розкрити тенденції, які безпосередньо впливають на роль України в новій безпековій системі.

Використання методу інтерпретації політичних документів передбачає детальний аналіз стратегічних і безпекових документів, таких як декларації, угоди, резолюції міжнародних організацій та державні стратегії України. Цей метод дозволяє виявити основні напрями політики та інтереси, які визначають зовнішньополітичну та безпекову стратегію України в умовах війни та її інтеграційні прагнення в рамках глобальної безпеки. Аналіз документів міжнародних організацій, зокрема НАТО, ООН, ЄС, дає можливість визначити роль України в процесах формування нової системи безпеки.

Для глибшого розуміння конкретних аспектів впливу України на міжнародну безпеку в умовах війни застосовується кейс-метод. Він полягає в детальному вивченні конкретних ситуацій, коли Україна мала вплив на безпекову політику міжнародних організацій або на прийняття важливих рішень у сфері міжнародної безпеки. Кейс-метод дозволяє на прикладі конкретних подій розглянути механізми взаємодії між Україною та міжнародними структурами, а також оцінити ефективність її дій у контексті глобальних викликів.

Вибір зазначених методів обумовлений необхідністю комплексного підходу до дослідження складних і багатогранних процесів, пов'язаних з трансформацією міжнародної системи безпеки у контексті української кризи. Методологія дослідження дозволяє не лише оцінити поточний стан безпекової ситуації в Україні, але й дослідити її взаємодію з міжнародними організаціями, що сприяє отриманню науково обґрунтованих результатів, які будуть корисні для подальших стратегічних рішень у сфері міжнародної безпеки.

5. Результати та обговорення

Руйнування системи міжнародної безпеки, яка сформувалася після Другої світової війни, та зниження впливу міжнародних організацій, що повинні гарантувати дотримання міжнародного права, стали серйозним викликом для національної безпеки України, та всього світу в цілому. Ці глобальні тенденції зменшили ефективність механізмів врегулювання криз, підірвали довіру до безпекових гарантій і спричинили нові міждержавні конфлікти та поширення міжнародної злочинності через відсутність дієвих механізмів стримування й покарання. Особливо гостро ця проблема позначилася на Україні, адже існуючі механізми захисту миру, зокрема Будапештський меморандум, не змогли запобігти довготривалій гібридній агресії з боку Росії, яка зрештою переросла у повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року [1, с. 48]. Росія протягом багатьох років демонструвала загрозу суверенітету та територіальній цілісності своїх сусідів, зокрема Грузії, Молдови та України. Проте реакція демократичних держав і міжнародних організацій, відповідальних за підтримку миру та безпеки, залишалася недостатньо рішучою. Попри явні порушення міжнародного права та спроби маніпулювати демократичними цінностями, заходи у відповідь здебільшого обмежувалися політикою стримування й помірними санкціями. Такий підхід не зупинив агресивні дії Кремля, що зрештою призвело до ескалації гібридної війни та повномасштабного вторгнення в Україну.

Сполучені Штати прагнуть стратегічно змінити світовий порядок, і в разі успішної реалізації своєї політики можуть розширити вплив НАТО за межі традиційного регіону, що зміцнило б їхнє глобальне лідерство. Водночас одним із ключових викликів для США залишається ядерний потенціал Росії. Китай наразі займає позицію спостерігача, зосередженого на внутрішніх проблемах, проте його економічні показники, зокрема за рівнем експорту та ВВП, уже наближаються до рівня США. Європейський Союз утримує статус регіонального лідера, однак стикається з внутрішніми викликами, зокрема через розбіжності в позиціях держав-членів. Японія, Південна Корея та країни, що розвиваються, особливо регіони Глобального Півдня, потребують більшої дипломатичної уваги та активнішого залучення до міжнародного порядку денного. Однією з важливих проблем світової політики залишається ефективність ООН.

Попри десятиліття існування, концепція, структура, механізм фінансування та положення Статуту Організації Об'єднаних Націй майже не переглядалися і потребують комплексної реформи, зокрема оновлення роботи ключових органів, таких як Рада Безпеки [2, с. 16]. Хоча цей перелік не охоплює всіх аспектів сучасної міжнародної безпекової ситуації, він чітко вказує на необхідність трансформацій. В умовах змін глобального балансу сил ООН, яка після Другої світової війни взяла на себе відповідальність за підтримку миру та безпеки, має не лише адаптуватися до нових геополітичних реалій, а й запроваджувати ефективніші механізми управління міжнародною безпекою. Роль України у формуванні нової системи міжнародної безпеки сильно залежить від результату війни. Якщо Україна вистає в цій важкій боротьбі з Росією то стане сильним гравцем на європейському континенті, як в плані військової сили, так і в результаті економічної, що в свою чергу значно змінить всю систему міжнародної безпеки, знизивши ризики з боку РФ. Якщо ж Україна втратить свою державність, то наслідки для Європейської безпеки, та усього світу будуть мати вкрай негативний характер, заохочуючи РФ та її союзників і далі впроваджувати свою політику військовою силою.

Перша стаття Статуту ООН заклала фундаментальне розуміння міжнародної безпеки, визначивши її головну мету: підтримання миру та стабільності у світі. Вона передбачає вжиття ефективних спільних заходів для запобігання та ліквідації загроз миру, припинення актів агресії та інших порушень міжнародного порядку. Також особлива увага приділяється мирному врегулюванню конфліктів і суперечок на основі принципів справедливості та міжнародного права, що має сприяти зниженню ризиків ескалації напруженості та забезпеченню гармонійних міжнародних відносин [3, с. 180]. Принципи міжнародної безпеки на основі наукових досліджень описані у табл. 1.

Після 2022 року Україна стала ключовим фактором у трансформації міжнародної безпекової системи, зокрема в євроатлантичному просторі. У 2024 році практичної реалізації набули ініціативи, спрямовані на створення системи «договірної безпеки», яка була закладена в Київському безпековому договорі ще наприкінці 2022 року. Ця концепція передбачає формування нових міжнародно-правових механізмів гарантій безпеки для України, що водночас сприяє зміцненню загальної архітектури миру та стабільності в Європі. «Договірна безпека» стала ключовим елементом зовнішньополітичної стратегії України, що орієнтована на посилення співпраці з країнами-партнерами та укладення взаємовигідних безпекових угод. Разом із цим вона виконує роль перехідного механізму на шляху до повноцінної євроатлантичної інтеграції, забезпечуючи поступову адаптацію України до стандартів НАТО та набуття повноправного членства в Альянсі в довгостроковій перспективі [4, с. 759]. Україна не лише зміцнює власну обороноздатність, а й активно впливає на формування нової моделі міжнародної безпеки, що базується на принципах колективної відповідальності, стійкості та стратегічного партнерства.

Однією з ключових ініціатив України у зміні глобальної безпекової архітектури стала пропозиція створення нового міжнародного альянсу U-24. Президент України представив цю ідею під час виступу перед Конгресом США 16 березня 2024 року, наголосивши на необхідності оперативної та скоординованої реакції світової спільноти на будь-які акти агресії. Концепція U-24 передбачає формування об'єднання відповідальних держав, яке гарантуватиме негайну відповідь на військові загрози, не відкладаючи дій на тижні чи місяці. Принцип оперативності – реагування протягом перших 24 годин після нападу – є основою цієї ініціативи [5, с. 192]. Запропонована Україною модель спрямована на усунення критичних недоліків нинішньої системи міжнародної безпеки, зокрема повільності ухвалення рішень та неефективності превентивних заходів. U-24 може стати важливим елементом нової архітектури безпеки, у якій Україна відіграє ключову роль як ініціатор реформ та рушійна сила глобальної стабільності.

Російсько-українська війна стала серйозним випробуванням для глобальної системи міжнародної безпеки, виявивши її вразливість та потребу в оновленні. Війна фактично зруйнувала існуючі механізми гарантування миру, які були сформовані після Другої світової та холодної війни на принципах багатосторонньої співпраці, взаємної відповідальності та поваги до національного суверенітету. Одним із найяскравіших прикладів цієї кризи стала неефективність Ради Безпеки ООН, де право вето Росії як постійного члена фактично заблокувало ухвалення будь-яких рішень щодо врегулювання конфлікту. Попри численні заклики до рішучих дій, ООН опинилася в геополітичному глухому куті, що поставило під сумнів її здатність виконувати свою першочергову функцію – підтримання міжнародного миру та

безпеки [6, с. 159]. В цих умовах Україна виступила ініціатором перегляду та оновлення існуючих механізмів безпеки, пропонуючи нові формати міжнародної взаємодії, які б дозволили оперативно реагувати на акти агресії та забезпечували ефективний захист суверенітету держав. Українська дипломатія активно працює над реформою міжнародних безпекових інституцій та створенням нових союзів, що можуть стати основою для майбутньої системи глобальної безпеки.

Таблиця 1. Принципи міжнародної безпеки

Принцип	Зміст	Приклади реалізації
Мирне співіснування	Встановлення загальновизнаних норм взаємодії між державами, що базуються на повазі до суверенітету та територіальної цілісності.	Статут ООН, Гельсінські угоди 1975 року.
Пропорційна безпека для кожної держави	Гарантії рівноправного підходу до безпеки незалежно від політичного чи економічного впливу країни.	Договір про звичайні збройні сили в Європі (CFE Treaty), Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (NPT).
Ефективні гарантії безпеки у військовому, політичному, економічному та гуманітарному аспектах	Забезпечення комплексної безпеки через економічну співпрацю, політичні угоди та військові союзи.	Європейська політика сусідства, НАТО, ОБСЄ.
Запобігання гонці озброєнь, заборона ядерних випробувань та повне роззброєння	Регулювання військових розробок, недопущення нових видів зброї масового знищення, зменшення військових бюджетів.	Договір про заборону ядерних випробувань (CTBT), СТАРТ I, II, III.
Дотримання суверенних прав народів	Недопущення зовнішнього втручання у внутрішні справи держав, повага до самовизначення народів.	Резолюція ООН №1514 (1960) про надання незалежності колоніальним країнам і народам.
Політичне врегулювання міжнародних конфліктів	Дипломатичне вирішення суперечок та уникнення збройних конфліктів.	Мінські домовленості, переговори в Женеві щодо Сирії.
Зміцнення довіри між країнами	Розширення міждержавного співробітництва, укладання мирних угод та механізмів контролю.	Угоди про відкриті небеса, ОБСЄ, програми культурного та освітнього обміну.
Запобігання міжнародному тероризму	Протидія терористичним угрупованням, контроль за фінансуванням тероризму.	Глобальна контртерористична стратегія ООН, боротьба з ІДІЛ.
Ліквідація геноциду, апартеїду, фашизму	Усунення загроз дискримінації та насильницьких ідеологій.	Конвенція ООН про геноцид (1948), трибунали в Руанді та колишній Югославії.
Боротьба з дискримінацією, економічними блокадами та санкціями без схвалення міжнародної спільноти	Забезпечення рівноправного доступу країн до ресурсів, припинення незаконних економічних обмежень.	Рішення СОТ про врегулювання торговельних суперечок, скасування апартеїду в ПАР.
Формування нової економічної структури та рівної економічної безпеки	Створення міжнародної системи економічної стабільності та подолання нерівності між державами.	Світова організація торгівлі (СОТ), Глобальна ініціатива «Пояс і шлях».

Джерело: складено авторами на основі [3, с. 181].

Крім військової агресії, Росія вела й активну інформаційну війну, яка розпочалася задовго до 24 лютого 2022 року. Гібридний характер цієї війни продемонстрував нові загрози, зокрема використання дезінформації, пропаганди та кібератак для маніпуляції громадською думкою, підриву демократичних процесів та розколу міжнародної спільноти [7, с. 112]. Україна не лише успішно протидіє цим викликам, але й формує нові стандарти інформаційної безпеки, які можуть стати основою для оновленої системи міжнародної безпеки. Активна дипломатична та інформаційна діяльність України сприяє зміцненню глобальної протидії інформаційній агресії та формуванню ефективних механізмів захисту від таких загроз у майбутньому.

Для створення ефективної системи міжнародної безпеки необхідно проаналізувати та врахувати ключові фактори, що спричинили кризу нинішньої безпекової архітектури (табл. 2). Зокрема, йдеться про неієвність існуючих механізмів ООН, особливо Ради Безпеки, яка не здатна оперативнo реагувати на глобальні виклики через право вето окремих держав. Також важливим чинником стала поступова втрата лідерства США у забезпеченні міжнародного порядку, заснованого на правилах, через їхню відмову від участі в низці міжнародних угод і зобов'язань. Така фрагментація світового порядку створила передумови для агресивних дій Росії та її союзників, які, використовуючи прогалини в міжнародному праві, діють поза його межами. Відсутність дієвих інструментів стримування та відповідальності призвела до підвищення глобальної нестабільності та зростання ризиків ескалації, включно з загрозою застосування ядерної зброї.

Таблиця 2. Причини неієвдатності ООН та втрати лідерства США у питанні міжнародної безпеки

№	Фактор	Опис проблеми	Вплив на міжнародну систему безпеки
1	Обмежена юрисдикція Міжнародного кримінального суду (МКС)	Багато держав, включаючи США, Китай, Індію, Росію, Японію та інші, не підписали або не ратифікували статут МКС, що ускладнює притягнення до відповідальності за міжнародні злочини.	Відсутність універсальної юрисдикції підриває здатність МКС ефективно реагувати на серйозні порушення прав людини та міжнародного права.
2	Дезінтеграція міжнародних організацій	США неодноразово виходили з ВООЗ (2020-2025 рр.), Паризької кліматичної угоди (2017-2025 рр.) та СОТ, що послаблює глобальне управління.	Дестабілізація міжнародних економічних, екологічних та гуманітарних угод, підриє довіри до США як глобального лідера.
3	Політизація Ради Безпеки ООН	Право вето Росії та Китаю блокує прийняття рішень щодо ключових конфліктів, зокрема війни в Україні.	Неефективність Ради Безпеки у запобіганні міжнародним кризам та зниження її авторитету.
4	Відмова США від ратифікації важливих міжнародних угод	США не ратифікували такі угоди, як Конвенція ООН про права дитини (1990), Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1979), Базельська конвенція (1989) та ін.	Відсутність глобального консенсусу щодо прав людини, екологічної безпеки та міжнародного права.
5	Нелегітимні військові інтервенції	Військові операції США в Іраку (2003) та Косово (1999) були здійснені без схвалення ООН.	Підриє довіри до принципів міжнародного права, зниження ролі США як гаранта глобальної стабільності.
6	Відсутність єдності в міжнародних безпекових угодах	Вихід США з Глобального договору про біженців (2018), Глобального договору про міграцію (2018) та відмова від Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Індія, Ізраїль, Пакистан).	Поглиблення міграційної кризи, посилення нерівності у розподілі біженців, ризики ядерного конфлікту.
7	Фрагментація міжнародного співробітництва у сфері клімату	США двічі виходили з Паризької угоди (2017, 2025), а Іран, Лівія, Ємен та Еритрея не ратифікували її.	Уповільнення глобальних зусиль у боротьбі зі зміною клімату, що впливає на довгострокову безпеку світу.

Джерело: складено авторами на основі [8].

Аналіз причин неієвдатності ООН та втрати лідерства США у сфері міжнародної безпеки свідчить про кризу існуючої системи глобального управління. Відсутність дієвих механізмів реагування на порушення міжнародного права, політизація міжнародних інституцій та невиконання ключовими державами своїх зобов'язань у сфері безпеки підривають ефективність нинішнього порядку. У цьому контексті Україна відіграє важливу роль у формуванні нової системи міжнародної безпеки після 2022 року. Її боротьба за суверенітет та територіальну цілісність стала лакмусовим папірцем для міжнародного співтовариства, яке виявило необхідність реформування існуючих механізмів безпеки. Україна не лише захищає власні

національні інтереси, а й стає драйвером змін у міжнародній безпековій архітектурі. Її досвід та ініціативи можуть сприяти створенню ефективніших механізмів реагування на глобальні виклики, зокрема шляхом реформування ООН, зміцнення регіональних альянсів та розвитку колективних гарантій безпеки, що базуються на реальній відповідальності та дотриманні міжнародного права.

Вступ України до НАТО мав би бути ключовим елементом у формуванні нової системи міжнародної безпеки. Це не лише гарантує захист України, а й значно посилює обороноздатність усього Альянсу. Українська армія, яка має унікальний бойовий досвід та високий рівень підготовки, уже фактично інтегрована у військові стандарти НАТО завдяки масштабним програмам допомоги. Це робить процес вступу України значно простішим і логічним продовженням її нинішнього курсу. Історія швидкої інтеграції Фінляндії та Швеції демонструє, що процедура членства може бути прискореною, а з огляду на загрози з боку Росії, вступ України до НАТО є не лише її стратегічним інтересом, а й життєво необхідним рішенням для стабільності всього євроатлантичного простору [9, с. 68]. Україна вже стала ключовим бар'єром між агресивною політикою РФ та Європою, і її офіційний вступ до Альянсу остаточно закріпить цей статус, створюючи додаткові гарантії безпеки для всього демократичного світу. Проте поряд з багатьма позитивними факторами членства України в НАТО, є один, але вагомий – негативний – непередбачувана реакція РФ, і можлива пряма конфронтація з Альянсом, що тягне за собою ядерну війну. Цей фактор і стримує США, та деякі європейські країни до прийняття України у військовий союз. В такій ситуації роль України у системі міжнародної безпеки, може і має зводитись до самодостатньої сильної економіки та армії, що буде гарантувати безпеку як самій державі так і регіону в цілому. В такому випадку Україна буде являтися сильним і потужним буфером між НАТО та Росією, а також зможе проводити більш незалежну політику у власних інтересах.

Україна, співпрацюючи з союзниками по Альянсу, не залишиться наодинці у протистоянні російській агресії. До моменту офіційного вступу в НАТО вона має активно долучатися до міжнародних ініціатив, спрямованих на зміцнення глобальної безпеки. Зокрема, важливою є її участь у розробці спільних підходів до міжнародної інформаційної безпеки та демілітаризації кіберпростору під егідою ООН [10, с. 11]. Це дозволить не лише захистити власний цифровий простір, а й зробити внесок у створення нових механізмів безпеки, які відповідатимуть викликам сучасної війни.

Активна участь України в регіональних альянсах, таких як Люблінський трикутник, Асоційоване тріо чи Квадрига, а також ініціювання нових платформ для вирішення конкретних питань міжнародного захисту прав людини, свідчить про її зростаючу роль у формуванні безпекової архітектури. Запуск Кримської платформи став важливим кроком у посиленні регіональної співпраці та розвитку ефективних механізмів захисту прав людини, що зміцнює міжнародну підтримку та сприяє консолідації зусиль у протидії агресії [11, с. 82].

Після 2022 року Україна стала ключовим чинником глобальної трансформації системи міжнародної безпеки. Війна спричинила докорінні зміни в геополітичних, економічних та безпекових підходах багатьох держав, а Україна не лише виступила форпостом у боротьбі за суверенітет і демократичні цінності, а й активно сприяла створенню нових міжнародних механізмів безпеки. Україна стимулювала модернізацію підходів НАТО та ЄС до гарантування безпеки. Війна в Україні пришвидшила глобальні процеси у сфері цифрових фінансів. Завдяки війні Україна стала каталізатором відмови Європи від російських енергоресурсів. Україна традиційно є одним із найбільших експортерів агропродукції, і війна продемонструвала її критичну роль у забезпеченні продовольчої стабільності світу [12]. Отже Україна стала не лише полем битви за демократичні цінності, а й рушієм глобальних змін у сфері міжнародної безпеки. Її боротьба трансформувала підходи до військово-політичного партнерства, фінансової стабільності, енергетичної незалежності та продовольчої безпеки. Усе це робить Україну центральним гравцем у формуванні нової архітектури глобальної безпеки.

Війна завдала Україні величезних економічних втрат, які, за оцінками Міністерства економіки та Київської школи економіки, на квітень 2023 року сягали від 543 до 600 мільярдів доларів. Прямі збитки інфраструктурі оцінювалися в 63 мільярди доларів. Російська агресія не лише зруйнувала економічні та фізичні ресурси країни, а й завдала значних втрат людському потенціалу. Попри триваючі бойові дії, вже сьогодні критично важливо планувати шляхи відновлення економіки, визначати джерела фінансування та ефективні механізми відбудови.

Україна має здійснити кардинальну трансформацію економіки, відійшовши від аграрно-сировинної моделі та перейшовши до індустріально-інноваційного розвитку. Це передбачає створення сучасної, високотехнологічної та цифровізованої промисловості, що відповідатиме концепції «Індустрія 4.0» та сприятиме зміцненню економічної стійкості країни [13, с. 14]. У післявоєнні роки Україна стане великим інвестиційним хабом, і не лише подолає наслідки війни, а й сформує нову модель економічної безпеки, що стане частиною глобальної системи стійкості та стабільності.

6. Висновки

Встановлено, що війна в Україні, розпочата у 2022 році, стала каталізатором для значних змін у міжнародній системі безпеки. Основні трансформації відбулися в розстановці сил на глобальному рівні, зокрема, в посиленні антипутінської коаліції західних країн, які надали військову та економічну підтримку Україні. Ці зміни відобразилися в переоцінці стратегічних пріоритетів держав, а також у перегляді безпекових механізмів, зокрема в рамках НАТО та ЄС. Крім того, важливими аспектами стали посилення санкцій проти Росії та адаптація міжнародних політичних і військових стратегій до нових реалій.

Визначено, що сучасні глобальні загрози, зокрема агресія Росії проти України, вимагають оновлення принципів та інститутів міжнародної безпеки. Традиційні механізми стримування, які були ефективними у мирний час, виявилися недостатніми для реагування на новітні виклики, включаючи гібридні війни та використання інформаційних технологій у військових конфліктах. Це стало підставою для посилення вимог до глобальних організацій, таких як ООН та ОБСЄ, щодо удосконалення їх функцій у забезпеченні безпеки, а також для пошуку нових форм співпраці між державами для швидшої мобілізації сил і ресурсів.

Досліджено, що Україна активно бере участь у реформуванні міжнародних механізмів колективної безпеки, зокрема у співпраці з НАТО та ЄС. Українська дипломатія й військова стратегія сприяють формуванню нових підходів до забезпечення міжнародної безпеки, на основі яких відбувається переосмислення традиційних альянсів і принципів. Завдяки зусиллям України, міжнародні організації, такі як НАТО, значно змінили свою стратегію, орієнтуючись на більш оперативне реагування на сучасні загрози, що виникають в умовах гібридних війн.

Визначено, що, незважаючи на досягнуті успіхи в реформуванні міжнародних безпекових механізмів, необхідно продовжити роботу над вдосконаленням міжнародного права та безпекових інститутів. Оскільки гібридні загрози та новітні технології відіграють дедалі більшу роль у міжнародних конфліктах, важливо зосередитися на розробці нових механізмів швидкого реагування на загрози та удосконаленні міжнародних норм у сфері безпеки. У цьому контексті, досвід України, як держави, що безпосередньо стикається з агресією, має стати основою для адаптації глобальної системи безпеки до нових умов.

Отже, досліджено, що Україна відіграє важливу роль у формуванні нової міжнародної безпекової архітектури, сприяючи розвитку нових принципів колективної безпеки та ініціюючи реформи міжнародних організацій.

References

1. Reznikova, O. O. (2022). Stratehichnyi analiz bezpekovoho seredovishcha Ukrainy [Strategic Analysis of Ukraines Security Environment]. *Stratehichna panorama. Spetsialnyi vypusk – Strategic Panorama, (Special Issue)*, 45–53. <https://doi.org/10.53679/2616-9460.specialissue.2022.05> (in Ukrainian)
2. Buriachenko, O. (2024). Transformatsiia mekhanizmiv mizhnarodnoi bezpeky v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny [Transformation of International Security Mechanisms in the Context of the Russian-Ukrainian War]. *Society and Security – Society and Security*, 4(4), 14–19. [https://doi.org/10.26642/sas-2024-4\(4\)-14-19](https://doi.org/10.26642/sas-2024-4(4)-14-19) (in Ukrainian)
3. Perminov, V. O., & Valuiiev, A. Ye. (2023). Zahrozy ta vyklyky suchasnoi svitovoi arkhitektury bezpeky ta rol NATO [Threats and Challenges of the Modern Global Security Architecture and NATO's Role]. *Filosofiiia ta politolohiia v konteksti suchasnoi kultury – Philosophy and Political Science in the Context of Modern Culture*, 15(1), 179–188. <https://doi.org/10.15421/352320> (in Ukrainian)
4. Horovenko, S. A. (2024). Formuvannia systemy “dohovirnoi bezpeky” Ukrainy yak skladova suchasnoi arkhitektury mizhnarodnoho myru y bezpeky yevroatlantychnoho rehionu [Formation of Ukraines “Contractual Security” System as a Component of the Modern Architecture of International Peace and Security]

- in the Euro-Atlantic Region]. *Analitichno-porivnialne pravoznavstvo – Analytical and Comparative Law*, (2). <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.124> (in Ukrainian)
5. Lapka, O. Ya., & Pikulia, T. O. (2022). Ukraina v maibutnii arkhitekturi svitovoi bezpeky [Ukraine in the Future Architecture of Global Security]. *Kyivskiy chasopys prava – Kyiv Law Journal*, (2), 188–193. <https://doi.org/10.32782/klj/2022.2.28> (in Ukrainian)
 6. Kret, O. V., Kret, R. M., & Vivchar, I. V. (2024). Vplyv rosiisko-ukrainskoi viiny na hlobalnu systemu mizhnarodnoi bezpeky: vyklyky ta perspektyvy [Impact of the Russian-Ukrainian War on the Global System of International Security: Challenges and Prospects]. *Aktualni problemy polityky – Current Problems of Politics*, (74), 158–168. <https://doi.org/10.32782/app.v74.2024.20> (in Ukrainian)
 7. Rudnieva, A. O., & Malovana, Yu. H. (2023). Tsyfrova dyplomatiia u formuvanni systemy natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh viiny z RF [Digital Diplomacy in Shaping Ukraines National Security System in the Context of the War with the Russian Federation]. *Rehionalni studii – Regional Studies*, (34), 111–115. <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.34.19> (in Ukrainian)
 8. Buriachenko, O. V. (2025). Formuvannia novoi hlobalnoi systemy bezpeky yak neobkhidnist v umovakh novykh vyklykiv ta zahroz: rol Ukrainy (chastyna persha) [Formation of a New Global Security System as a Necessity in the Context of New Challenges and Threats: Ukraines Role (Part One)]. *Ukrainskyi polityko-pravovyi diskurs – Ukrainian Political and Legal Discourse*, (7). <https://doi.org/10.5281/zenodo.14838031> (in Ukrainian)
 9. Marukhovskiy, O. O. (2022). Vstup Ukrainy do NATO yak osnova formuvannia yevropeiskoi systemy kolektyvnoi bezpeky [Ukraines Accession to NATO as the Foundation for Building a European Collective Security System]. *Politykus. Yevrointehratsiia – Politics. Eurointegration*, 4(2), 65–71. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2022-spec.10> (in Ukrainian)
 10. Alekseiieva, T. I. (2020). Mizhnarodni orhanizatsii: suchasni priorytety ta novi vyklyky v systemi mizhnarodnoi informatsiinoi bezpeky [International Organizations: Modern Priorities and New Challenges in the System of International Information Security]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and World Economy*, (34), 9–12. <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2020-34-1> (in Ukrainian)
 11. Mytsyk, V., & Horovenko, S. (2021). Uchast Ukrainy u stvorenni novoi arkhitektury rehionalnoi bezpeky u sferi zakhystu prav liudyny [Ukraines Role in the Creation of a New Regional Security Architecture in the Area of Human Rights Protection]. *Visnyk: Mizhnarodni vidnosyny – Bulletin: International Relations*, (54), 77–84. <https://doi.org/10.17721/1728-2292.2021/2-54/77-84> (in Ukrainian)
 12. Chekhovska, M. M. (2022). Ukraina v konteksti zminy svitovoho poriadku: ekonomichni naslidky [Ukraine in the Context of the Changing World Order: Economic Consequences]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economics and Society*, (38). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-36> (in Ukrainian)
 13. Bila, I. S., Posna, V. S., & Shevchenko, O. O. (2023). Innovatsiyni rozvytok yak chynnyk povoiennoi vidbudovy ekonomiky Ukrainy [Innovative Development as a Factor in the Post-War Reconstruction of Ukraines Economy]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Ekonomichni nauky – Scientific Notes of NaUKMA. Economic Sciences*, 8(1), 10–16. <https://doi.org/10.18523/2519-4739.2023.8.1.10-16> (in Ukrainian)